

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Oslo,

23. september 2016

Deres ref.: 16/2320

FORSLAG TIL ENDRINGER I FORSKRIFTER TIL HHV PLIKTAVLEVERINGSLOVEN OG ÅNDSVERKLOVEN

Vi viser til høringsnotat av 20. juni 2016 om ovennevnte. Vi bruker notatets disposisjon.

1 og 2 Innledning og bakgrunn

Det gjentas i høringsnotatet at Nasjonalbiblioteket har som mål å digitalisere hele samlingen. Dette vil utvilsomt bidra til ivaretagelse av pliktavleveringslovens formål, jf avlevl. § 1. Digitaliseringen vil imidlertid også kunne skape et sterkt press på at det pliktavleverte tilgjengeliggjøres utover lovens formål, fordi formatet gjør dette enkelt.

Pliktavleveringslovens formål er å sikre avlevering av dokument med allment tilgjengelig informasjon til nasjonale samlinger, slik at disse (...) kan bli bevart og gjort tilgjengelige som kildemateriale for forskning og dokumentasjon. Den foreslåtte utvidelsen av forskriftens anvendelsesområde vil gjøre mye materiale som i dag allerede er allment tilgjengelig i markedet, tilgjengelig gratis for langt flere brukere og til dels for andre grupper enn hva vi mener lovens formål åpner for. Dette finner vi problematisk.

Verdien av det pliktavleverte, som vitnemål «om norsk kultur og samfunnsliv» (avlevl. § 1), vil være særlig stor i ettertid. Vi mener at uttrykket «sikring og bevaring» refererer til materiale som ellers vil være vanskelig eller umulig å få tilgang til. Dersom forskriften åpner for bred tilgjengeliggjøring av pliktavlevert materiale som det (fortsatt) er relativt enkelt å få tak i på annet vis, vil det være svært uheldig. Det vil forstyrre markedet og tappe både utgivere og opphavere for inntekter. De foreslåtte endringene i forskriften til pliktavleveringsloven åpner for at Nasjonalbiblioteket kan ende opp som en konkurrent til innholdsprodusentene, på bekostning av rettighetshaverne. Da mener vi at en har fjernet seg langt fra de hensyn og interesser som sikring og bevaring var ment å ivareta.

Vi støtter Kopinors merknad; digital tilgjengeliggjøring av pliktavlevert materiale bør kun ligge til Nasjonalbiblioteket, som mottaker av det pliktavleverte.

3 Endringsforslaget

Forfatterforeningen er enig i at instruksen oppheves og at de relevante bestemmelser heretter blir å finne i lov og forskrift. Vi mener imidlertid at tilgjengeliggjøring av det pliktavleverte, til forskning og dokumentasjon, etter både alminnelig forståelse av ordene og hensynet bak loven, setter langt snevrere rammer enn hva departementet åpner for.

Departementet tar til orde for å åpne tilgangen for alle forskere, studenter og personale i UH-sektoren i Norge. Vi mener dette både går utover lovens formål, forskning og dokumentasjon, og dessuten støter an mot åndsverklovens bestemmelser og den såkalte tretrinns-testen. Begrensningen til fire samtidige brukere, kan ikke «reparere» manglende hjemmel. Når en bruker fra nevnte grupper kan få gratis tilgang, bare evt. ved å stå i kø, så vil det potensielt høye brukerantallet i seg selv være et argument for at endringsforslaget ikke vedtas. Det samme gjelder den foreslåtte brukstillatelsen for to samtidige brukere som må befinne seg i de angitte biblioteks lokaler.

Dette kjøprinsippet, i tillegg til avgrensning mot nedlasting, tilsvarer ikke en begrenset bruk som bidrar til at opphaverens enerett ikke krenkes urimelig.

Forfatterforeningen mener at dersom bruk av pliktavlevert materiale skal unntas opphaverens enerett, så forutsetter det at «forsknings- og dokumentasjonsformålet» forstås snevert. Undervisning må anses å falle utenfor forskning. Dokumentasjonsformålet er neppe ment å omfatte enhver referanselitteratur. Denne formålsangivelsen er vel heller tenkt å muliggjøre dokumentasjon som ellers ville ha blitt svært vanskelig eller umulig.

Begrunnelsen for utvidelsen synes forankret i mulighetene det digitale gir, og i brukernes antatte behov. Vi mener at pliktavleveringslovens formål og åndsverklovens regler setter rimelige grenser for bruk av det pliktavleverte. Dersom en må legge opphavsretten på strekk for å tilrettelegge for økt tilgjengeliggjøring av det pliktavleverte, er det et kraftig signal om opphaverens legitime interesser blir tilsidesatt. En slik tilsidesettelse av eneretten er vanskelig å forsvare for materiale som er relativt greit tilgjengelig, om ikke gratis, annet steds.

Del II – Departementets forslag og vurderinger

Ny § 1-10a

Antallet på fire samtidige brukere bør reduseres til to. Studenter og ansatte tilknyttet universitet eller høgskole bør ikke uten videre, og helt generelt slik forslaget lyder, gis tilgang. Det er fortsatt forskning og dokumentasjon i streng forstand som er lovens begrensning.

Ny § 1-10b

Bestemmelsen er etter sin ordlyd uklar og gir ikke klare nok rammer. Siste ledd lyder: «Brukerne kan ikke ta digital kopi.» Hva med utskrift, fotografering av skjermbilde eller andre former for eksemplarframstilling, skal det være tillatt?

Avslutning

Den norske Forfatterforening mener at forslaget til endring i forskriften til pliktavleveringsloven går alt for langt. Vi viser for øvrig til høringsuttalelsen fra Kopinor og gjør oppmerksom på at vår høringsuttalelse i hovedsak støttes av Norsk Oversetterforening, Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere og Norske Dramatikeres Forbund.

Med vennlig hilsen

Den norske Forfatterforening

Mette Møller
generalsekretær